

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นรากฐานและปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมให้เจริญขึ้น การศึกษาจะเกิดผลดีมีคุณภาพความหมายที่กำหนดไว้จะต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการและดำเนินการของโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่สุดในการนำนโยบายการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ เพื่อให้การศึกษาแก่เด็กเรียนโดยตรง จากรายงานสรุปผลการพัฒนาการศึกษาและประเมินปัญหาหลักของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) พบว่าปัญหาและสาเหตุที่สำคัญของการศึกษาที่ยังไม่ได้คุณภาพเท่าที่ควรคือ การเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเรียนการสอนด้านความรู้วิชาการยังให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนไม่เป็นที่น่าพอใจ ส่วนการเรียนการสอนทางศึกษานอกโรงเรียนเห็นเชื่องช้ามากเกินไป ทำให้การฝึกปฏิบัติด้านทักษะไม่เพียงพอและการสอนด้านวิชาชีพต่าง ๆ ยังมีใช้ลักษณะครบวงจร นอกเหนือแล้วยังมีใ้ให้ความสำคัญและความสนใจอย่างเพียงพอต่อการฝึกอบรมด้านจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมอันดีงามต่าง ๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความขยันและความรับผิดชอบในการทำงาน รวมทั้งความสำนึกในความเป็นคนไทย สาเหตุที่สำคัญส่วนใหญ่เนื่องจากวิธีการเรียนการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดอุปกรณ์การสอน โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบท การนิเทศการศึกษากระทำไปไม่ถึงและเพียงพอ อีกทั้งยังขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การนิเทศภายในยังไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 : 16 - 17) ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้กำหนดนโยบายเร่งรัดคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะ พร้อมทั้งความมั่งคั่งทางคุณธรรม จริยธรรม และสุขภาพอนามัย โดยมีมาตรการนิเทศ การวัดผล การติดตาม และประเมินผล การเรียนการสอน โดยเร่งพัฒนาศึกษานิเทศก์และจัดให้มีกรนิเทศภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 : 26 - 27) ทั้งนี้

การที่จะให้เด็กประสบผลสำเร็จตามนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ประการหนึ่งจึงอยู่ที่การพัฒนาครู อาจารย์ให้มีประสิทธิภาพ โดยกรมการศึกษา ความที่ สจ๊วต อุตสาหกรรม (2527 : 1) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของ ครูและบุคลากรทางการนิเทศการศึกษา เพื่อให้ได้ มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการ เรียนของนักเรียน และ สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2526 : 69) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นบริการ อย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ครูทำหน้าที่ของเขา ได้ดียิ่งขึ้น งานพื้นฐานทางการนิเทศการศึกษาก็คือ การปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ให้ดีที่สุด

การนิเทศการศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย นับตั้งแต่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และประชาชนในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยเฉพาะศึกษานิเทศก์มีงานรับผิดชอบมากมาย ทั้งที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2525 : 4) กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ ดังนี้ พัฒนาหลักสูตรทุกระดับ ทุกประเภท ทำคู่มือการสอน แผนการสอน นิเทศตรวจสอบติดตามการใช้หลักสูตร และควบคุมมาตรฐานวิชาการ รวมทั้งการวิจัยปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา การส่งเสริม นวัตกรรมต่าง ๆ การแนะแนว การวัดผลการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ภายในเขตการศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีศึกษานิเทศก์ทั้งหมด 548 คน ต้อง รับผิดชอบงานนิเทศการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 1,658 โรงเรียน ครู อาจารย์ จำนวน 97,060 คน (กรมสามัญศึกษา 2529 : 5) จะเห็นได้ว่าภาระกิจของศึกษานิเทศก์มาก ไม่สามารถให้การนิเทศได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงไม่ใช่ภาระกิจของศึกษานิเทศก์เพียงฝ่ายเดียว เท่านั้น ดังที่กรมสามัญศึกษา (2521 : 56) ได้กล่าวถึงหน้าที่การนิเทศการศึกษาของโรงเรียน ว่า

การนิเทศ เพื่อ เกิดการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นเรื่องสำคัญและ
ถือเป็นเป้าหมายของการนิเทศ ศึกษาในเทศกก็ไม่อาจจะนิเทศโดยตรงไปยัง
ครูทุกคนทุกโรงเรียนตลอดเวลา เพราะปัญหาเกี่ยวกับปริมาณของครูและ
โรงเรียน และปัญหาที่ตั้งของโรงเรียนต่าง ๆ ความหวังของการนิเทศการศึกษา
ในอนาคตคือ การช่วยครูและผู้บริหารโรงเรียนให้ทำการนิเทศซึ่งกันและกัน
ภายในโรงเรียน ...

จะเห็นได้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ
ผู้บริหารโรงเรียน นอกจากจะทำหน้าที่บริหารโรงเรียนแล้ว จะต้องมีส่วนสำคัญที่จะ
ผลักดันให้การนิเทศภายในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ ซึ่ง นิพนธ์ ไทยพานิช (2525 : 1)
กล่าวว่า การบริหารการศึกษากับการนิเทศมีความหมายใกล้เคียงกัน การที่จะแยกออกมา
ให้เห็นความแตกต่างโดยพิจารณาจากการทำงานนั้นกระทำไต่ยาก เพราะมีความเหลื่อมล้ำ
ซ้ำซ้อนกันอยู่ การบริหารมีลักษณะการใช้อำนาจในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ส่วน
การนิเทศ เป็นเพียงส่วนหนึ่งในภารกิจที่ช่วยเหลือให้ครู อาจารย์ได้ปรับปรุงพฤติกรรมกร
เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ในอดีตรูปแบบของการนิเทศการศึกษาในลักษณะของ "งาน" หรือ "กิจกรรม" ที่
ผู้บริหารจัดทำขึ้น ซึ่งเป็นความหมายที่ไม่ชัดเจน เป็นเหตุให้เกิดความสับสนในการ
ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษามาก ดังตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ การทำ
วิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาหลายคน ซึ่งทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและ
การนิเทศการศึกษา มักจะมีข้อความถามในแบบสอบถามเป็นลักษณะเดียวกัน แต่ในเรื่อง
การบริหารการศึกษากับการนิเทศการศึกษานี้ วิทยุ สาขร (2526 : 240) ได้กล่าว
ไว้ว่า การบริหารการศึกษากับการนิเทศการศึกษาเป็นงานที่คู่กัน ความเจริญก้าวหน้า
ของวงการศึกษาคงจะขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ ผู้บริหารศึกษาที่ดีควรรู้หลักการนิเทศการ-
ศึกษา ศึกษาในเทศกที่ดีก็ควรรู้หลักการบริหารการศึกษาคด้วยเช่นเดียวกัน

สังค อุทรานันท์ (2527 : 5) ได้กล่าวถึงผู้ที่ทำหน้าที่ให้เกิดการนิเทศขึ้นภายใน
โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานศึกษา ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา

หัวหน้าฝ่าย ศิษยานิเทศก์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการจัดการ เกี่ยวกับ
 การนิเทศการศึกษาโดยเฉพาะ และกล่าวถึงผู้สนับสนุนการนิเทศว่า ผู้บริหารที่มีได้
 ทำหน้าที่โดยตรงและไม่มีความหมายในฐานปฏิบัติหน้าที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารคนนั้นจะต้อง
 สนับสนุนการนิเทศ เพื่อให้การนิเทศ เป็นไปอย่างไค้ผล การนิเทศจะไม่บรรลุตาม
 เป้าหมายในระยะยาวเลยหากขาดการสนับสนุน คุณดูแลเอาใจใส่และให้การสนับสนุน
 โดยตรง

ผง วิชรวัลดู (2524 : 42) ได้กล่าวสนับสนุนในเรื่องนี้ว่า ผู้บริหารโรงเรียน
 มีความสำคัญต่อการนิเทศภายในโรงเรียนว่า ครูใหญ่จะต้องรับผิดชอบงานวิชาการของ
 โรงเรียนด้วย ครูใหญ่จะต้องมีความหมายในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน งานนี้
 เป็นงานหน้าที่โดยตรง จะโยนให้เป็นภาระหน้าที่ของศิษยานิเทศก์หรือผู้บริหารระดับสูง
 ขึ้นไปหาไค้ไม่ ว่าไปแล้ว บุคคลดังกล่าวนี้มีความสำคัญในการนิเทศการศึกษาภายใน
 โรงเรียนน้อยกว่าครูใหญ่

จึงสรุปไค้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาต้องเป็นหัวใจ
 สำคัญของการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน เพราะเป็นผู้ให้การนิเทศและ
 ผู้สนับสนุนการนิเทศ ฉะนั้น การเอาใจใส่ของผู้บริหารโรงเรียนจึงมีผลต่อบรรยากาศ
 และสัมฤทธิ์ผลของโครงการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างยิ่ง (หน่วยศึกษานิเทศก์
 กรมสามัญศึกษา ม.ป.ป. : 8)

ในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนในปัจจุบันนี้ ยังมีปัญหาอยู่
 หลายด้าน ซึ่ง อุทัย สร้อยสุข ศึกษานิเทศก์ "หน้าที่ก้านการศึกษาของอาจารย์ใหญ่โรงเรียน
 มัชฌิมศึกษา" พบว่า อาจารย์ใหญ่ส่วนมากไม่เคยปฏิบัติกรนิเทศการศึกษาเลย ไค้แก่
 การสัมมนาครู เกี่ยวกับวิธีสอนร่วมกับโรงเรียนใกล้เคียง จัดครูไปเยี่ยมโรงเรียนอื่น
 การสาธิตการสอน การวิเคราะห์ และประเมินผลแบบเรียน การหาข้อมูลจากบุคลากร
 ในท้องถิ่น การสาธิตการสอน การวิเคราะห์และการวิจัยก้านการเรียนการสอน
 (อุทัย สร้อยสุข 2520 : 225 - 226)

เสาวภา เขาวนซ์ลากร (2525 : 274 - 275) ศึกษากรจัดการ
นิเทศการศึกษากายในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า
ปัญหาการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง คือ ขาดงบประมาณในการจัด
กิจกรรมการนิเทศ โรงเรียนขาดเครื่องมือ เครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมการนิเทศ
และสภาพของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการนิเทศ ส่วนในโรงเรียน
ขนาดใหญ่มองว่า ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความจำเป็นโดยรีบด่วนที่จะจัดการนิเทศ
ภายในโรงเรียน

ประสงค์ สังข์ไชย (2526 : 136) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการ
นิเทศการศึกษากายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 4
คือ โรงเรียนขาดผู้นิเทศภายในที่มีความรู้และความสามารถ ขาดความสนใจและ
ความร่วมมือทั้งไม่ยอมรับและไม่ศรัทธาผู้นิเทศภายใน และไม่เห็นความจำเป็นที่คอง
มีการนิเทศ ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจเหมือนไม่ได้รับความไว้วางใจในการสอน
โรงเรียนขาดการวางแผน การนิเทศภายในทำให้การนิเทศเป็นไปไม่ต่อเนื่อง ขาด
การติดตามและประเมินผล ขาดงบประมาณ

เอนก แยมมาน ศึกษางานการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบปัญหาของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้
คือ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรไปยังชุมชน ทำได้ไม่ทั่วถึง ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
การเรียนการสอน เพราะคิดว่าการสอนของตนก็อยู่แล้ว ขาดการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับ
ปัญหาค้นสมรรถภาพในการสอน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กพบปัญหามากคือ บรรรจุนครขาด
ไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน ขาดงบประมาณสนับสนุนในเรื่องการจัดหา
สิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครู แหล่งวิทยากรที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมี
ไม่เพียงพอ การเพิ่มประสิทธิภาพการสอนให้แก่ครูใหม่ผ่านการให้วิทยุข่าวสารเกี่ยวกับ
โรงเรียนและชุมชนยังไม่เพียงพอ ขาดการส่งเสริมความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานระหว่าง
ครูใหม่และครูเก่า โรงเรียนไม่สามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารไปยังชุมชนได้อย่างทั่วถึง
และครูไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล นอกจากนั้นครูยังไม่เข้าใจ

วัตถุประสงค์และระเบียบการวัดและการประเมินผลอย่างถูกต้องแท้จริง (เอนก เข้มบาน
2530 : 181 - 182)

ในเรื่องเดียวกันนี้ สถาพร พันธุ์ประยูร (2529 : 185 - 191) ศึกษ
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 พบว่ามีปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน
คือ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทางค้ำหลักสูตร ครูบางคนไม่เปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมการสอน ครูขาดแผนการปฏิบัติงานก่อนการสอน ไม่มีการติดตามผลการใช้
เครื่องมืออำนวยความสะดวก ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อการสอน ขาดการสำรวจ
และวิเคราะห์ปัญหา ไม่มีเวลาเพื่อประสิทธิภาพให้แก่ครูบรรจุใหม่ ขาดการรวบรวม
ข้อมูลของนักเรียน ชุมชนไม่สนใจกิจกรรมของโรงเรียน ครูไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และ
ระเบียบการวัดและประเมินผลอย่างแท้จริง

สำหรับปัญหาค้นบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตการศึกษา 1
สุรีย์พร สุนทรสารทนต์ (2528 : 183) พบว่า โรงเรียนชาคนุสลากรที่มีความรู้และ
เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนา การประเมินผลการปฏิบัติงานของ
ครู อาจารย์ไม่เหมาะสม การจัดกิจกรรมพัฒนาโดยไม่มี การสำรวจความต้องการ
ครู การไม่กำหนดมาตรฐานงานเป็นแนวทางวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การสำรวจ
ความต้องการ ลักษณะไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ระบบข้อมูลไม่เชื่อ
ถือการวิเคราะห์ความจำเป็น ขาดข้อมูลค้ำเป้าหมาย นโยบาย และภารกิจของ
โรงเรียน อาจารย์ไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาและผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและ
สนับสนุนการพัฒนา

จะเห็นได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนยังมีปัญหาอยู่หลายค้ำน อย่างไรก็ตาม
สังค อุทรานันท์ (2529 : 39) ได้กล่าวว้า การนิเทศภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษา
จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้น อยู่กับการให้ความสนใจและเอาใจใส่ของผู้บริหารการศึกษา
ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นสำคัญ ทั้งนี้จึงกล่าวได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็น
บุคคลที่ทำให้การค้ำเนินการนิเทศการศึกษาประสบผลสำเร็จและบรรลุความจูงหมาย
ที่ตั้งไว้

การนิเทศการศึกษาในประเทศไทย แม้ว่าจะได้ดำเนินการอย่าง เป็นระบบ
 ระเบียบมา เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสองทศวรรษแล้วก็ตาม ยังไม่อาจกล่าวได้ว่าการ
 ดำเนินงานได้บรรลุผลเท่าที่ควร เนื่องจากมีปัญหาค้าง ๆ หลายประการ ดังผลการ
 วิจัยของ มณี พึ่งโต (2526 : 6) สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์
2. ปัญหาเกี่ยวกับผู้รับการนิเทศ
3. ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารการศึกษา
4. ปัญหาอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียน และหลักสูตร

เป็นต้น

จากปัญหาค้างกล่าวจะพิจารณาเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร เป็นอุปสรรคที่
 สำคัญที่สุดของการนิเทศการศึกษา รัตติข สุภีรัตน์ (2528 : 4 - 8) กล่าวว่า บุคลากร
 ซึ่งมีทั้งผู้บริหาร ผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศทั้งสามฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือด้วยดี
 กึ่งนั้น ผู้บริหารและครูจึง เป็นผู้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดการนิเทศการศึกษา
 ภายในโรงเรียน วิธีการสร้างความร่วมมือในการนิเทศ (Cooperative Approach)
 ซึ่งประสิทธิภาพของการจัดการนิเทศการศึกษา สัจจ อุทรานันท์ (2530 : 347) เห็นว่า
 ขึ้นอยู่กับปัจจัยป้อนเข้าจะมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากมีอำนาจการบริหารของผู้บริหารการศึกษา
 สนับสนุนอยู่เบื้องหลังและสามารถผลักดันให้เกิดการนิเทศได้โดยทันที สภาพตัวแปรที่เกิดขึ้น
 ระหว่างการดำเนินการนิเทศจะเป็นดังนี้

— เจตคติของบุคลากรที่มีต่องานและคอบู๊ม้งคัมปัญชา ตลอดจนเพื่อน
 ร่วมงานจะอยู่ในเกณฑ์ดี

- มีความพึงพอใจต่อการทำงาน
- มีความผูกพันคอบณะทำงานและเป้าหมายของการปฏิบัติงาน
- มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในตนเองและบู๊ม้งคัมปัญชา
- มีความรู้สึกที่คอบสภาพแวดล้อมในการทำงาน

และสภาพตัวแปรที่เป็นสัมฤทธิ์ผลของการนิเทศซึ่ง เกิดขึ้นโดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน จะอยู่ในระดับสูงทั้งปริมาณและคุณภาพ

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจและเจตคติต่อการจัดการ นิเทศทางการศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งวรรณ นิซางทอง (2529) รติพร สุภีรัตน์ (2528) และเรวดี ปัญจะโรทัย (2529) ได้ข้อสรุปสอดคล้องกันว่า ความเข้าใจ และเจตคติต่อการนิเทศมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ความเข้าใจและ เจตคติของคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษากายในโรงเรียน ย่อมจะมีความสัมพันธ์กับ การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษากายในโรงเรียนด้วยเช่นกัน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา การนิเทศการศึกษากายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 1 ขัณฑ์จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้การดำเนินงานพัฒนาการนิเทศการศึกษากายใน โรงเรียนได้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนในด้านการให้ ความรู้ ความเข้าใจ การปลูกฝัง เจตคติ หรือแนวทางในการปฏิบัติงานในโรงเรียนได้คิ บังขึ้น อีกทั้งยังไม่มีผู้ใดเคยศึกษาความสัมพันธ์ในลักษณะนี้มาก่อน จึงเห็นสมควรที่จะได้ ศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของคณะ ผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน มัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจต่อการนิเทศการศึกษาของ คณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษากายในโรงเรียนกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษากายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1 ในทัศนะของผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาและคณา ผู้รับการนิเทศ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของ คณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษากายในโรงเรียนกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษากายใน

โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1 ในทัศนะของคณะผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาและ
ครูผู้รับการนิเทศ

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ความเข้าใจต่อการนิเทศการศึกษาของคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษา
ภายในโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
ทั้งในทัศนะของคณะผู้ทำหน้าที่นิเทศและครูผู้รับการนิเทศ

2. เจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษา
ภายในโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
ทั้งในทัศนะของคณะผู้ทำหน้าที่นิเทศและครูผู้รับการนิเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากับคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ซึ่งดำรงตำแหน่งใน
โรงเรียนนั้น ๆ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 ในจังหวัดนครปฐม นครปฐม ปทุมธานี
สมุทรปราการ และสมุทรสาคร

2. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศการศึกษา
ของคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนและการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา
ในโรงเรียน ดังนี้

2.1 ทิวแปรอิสระ

2.1.1 ด้านความเข้าใจการนิเทศการศึกษา เกี่ยวกับแนว
ความคิดทางการนิเทศการศึกษา บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา แนวปฏิบัติและวิธีการ
ทางการนิเทศการศึกษา และการประเมินผลการนิเทศการศึกษา

2.1.2 เจตคติต่อการนิเทศการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อในการจัดการนิเทศการศึกษา ความรู้สึกในฐานะผู้รับการนิเทศ ความคิดเห็นในการจัดการนิเทศการศึกษา แนวโน้มการปฏิบัติคนในฐานะผู้นิเทศการศึกษา และความโน้มเอียงในการจัดการนิเทศการศึกษาในหน่วยงานของตน

2.2 ตัวอย่าง คือ การปฏิบัติงานนิเทศศึกษารายในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1 ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 การพัฒนาหลักสูตร

2.2.2 การจัดการเรียนการสอน

2.2.3 การพัฒนาสื่อการสอน

2.2.4 การจัดกิจกรรมนักเรียน

2.2.5 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างประชากรในโรงเรียนเดียวกัน ถือว่าเป็นข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเดียวกัน

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการนิเทศศึกษารายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนา คณะผู้ดำเนินงานนิเทศศึกษารายในโรงเรียน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษา เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานนิเทศศึกษารายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการปฏิบัติงานที่คณะผู้ดำเนินงาน
นิเทศศึกษารายในโรงเรียนและครูผู้รับการนิเทศ ร่วมมือกันจัดทำขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมาย
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน
ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการจำ
จับใจความ แปลความ และสรุปความ โดยการตอบคำถามในเรื่องเกี่ยวกับการ
นิเทศการศึกษา และการประเมินผลทางการนิเทศการศึกษา ซึ่งความเข้าใจนี้จะเป็นสิ่ง
ที่เคยปฏิบัติหรือไม่เคยปฏิบัติก็ตาม

เจตคติต่อการนิเทศการศึกษา หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ การยอมรับ
หรือไม่ยอมรับ ความคิดเห็น ความเชื่อและแนวโน้มเอียงที่จะแสดงออกไปในทิศทางบวก
หรือลบ โดยการตอบแบบสอบถาม เจตคติเกี่ยวกับความเชื่อในการจัดการนิเทศการศึกษา
ความรู้สึกในฐานะผู้รับการนิเทศ ความคิดเห็นในการจัดการนิเทศการศึกษา แนวโน้มการ
ปฏิบัติตนในฐานะผู้นิเทศ และความโน้มเอียงในการจัดการนิเทศการศึกษาในหน่วยงานของตน

การปฏิบัติงานนิเทศศึกษารายในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานกิจกรรม
หรือโครงการทางวิชาการ ที่โรงเรียนจัดและดำเนินการในชั้นต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยสนับสนุน
สร้างเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยตอบแบบสอบถามในการ
ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อประกอบการสอน
การจัดกิจกรรมนักเรียน และการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน

คณะผู้ดำเนินงานนิเทศศึกษารายในโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน
ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาและครู อาจารย์ที่โรงเรียนมีคำสั่ง
แต่งตั้งให้เป็นวิทยากรในโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในเขตการศึกษา 1 ซึ่งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม นครบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และ
สมุทรสาคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นคณะผู้ดำเนินงานนิเทศ และคณะครูผู้รับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 1 จำนวน 88 โรงเรียน ซึ่งคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศภายในโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นตอน (Multi - Stage Sampling) โดยกระจายตามขนาดของโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ของแต่ละจังหวัดในเขตการศึกษา 1 จำนวนร้อยละ 50 ของโรงเรียนในจังหวัดนั้น ๆ

กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในการวิจัยจากโรงเรียนที่สุ่มเลือก 48 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนและครูผู้รับการนิเทศ มีจำนวนทั้งสิ้น

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน แต่ละโรงเรียนประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ 1 คน หัวหน้าหมวดวิชา 8 หมวดวิชา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษประเทศ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา พละนามัย ศิลปศึกษา และวิชาการงานและอาชีพ จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้นโรงเรียนละ 8 คน คิดเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนทั้งสิ้น 480 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้รับการนิเทศ หมวดวิชาละ 1 คน แต่ละโรงเรียนมีจำนวน 8 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้รับการนิเทศทั้งหมด 384 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความเข้าใจ เจตคติต่อการนิเทศการศึกษา และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

2.1 ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนเกี่ยวกับ ความเข้าใจ เจตคติต่อการนิเทศการศึกษา และความคิดเห็น ในการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะตรวจสอบ (Check - list) และเติมคำลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 ความเข้าใจการนิเทศการศึกษา มีลักษณะเลือกตอบ (Multiple Choices) แต่ละตัวเลือกเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) สอบถามความเข้าใจการนิเทศการศึกษา 4 ด้าน คือ

- 2.1 แนวคิดทางการนิเทศการศึกษา
- 2.2 ทัศนคติทางการนิเทศการศึกษา
- 2.3 ทัศนคติต่อวิธีการและวิธีทางการนิเทศการศึกษา
- 2.4 ทัศนคติต่อผลของการนิเทศการศึกษา

ตอนที่ 3 เจตคติต่อการนิเทศการศึกษา มีลักษณะแบบมาตราวัดความเป็นนัยจำแนก (Semantic Differcial Scale) สอบถามเจตคติต่อการนิเทศการศึกษา 5 ด้าน คือ

- 3.1 ความเชื่อในการจัดการนิเทศการศึกษา
- 3.2 ความรู้สึกในฐานะผู้รับการนิเทศการศึกษา
- 3.3 ความคิดเห็นในการจัดการนิเทศการศึกษา
- 3.4 แนวโน้มการปฏิบัติตนในฐานะผู้นิเทศการศึกษา
- 3.5 ความโน้มเอียงในการจัดการนิเทศการศึกษา

ในหน่วยงานของตน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา
ภายในโรงเรียนของคณะผู้ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนเอง ซึ่งผู้วิจัยสร้าง
ขึ้นเอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น
5 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการสอน
การจัดกิจกรรมนักเรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

2.2 ฉบับที่ 2 เป็นเครื่องมือสอบถามครู อาจารย์เกี่ยวกับการ
ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นลักษณะตรวจสอบ
(Check - list)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา
ภายในโรงเรียน เป็นลักษณะของคำถามเดียวกันกับแบบสอบถามคณะผู้ดำเนินงาน
นิเทศการศึกษาในโรงเรียน ตอนที่ 4

3. การสร้างแบบสอบถาม มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษาคำว่า เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา เจตคติต่อการ
นิเทศการศึกษา และงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน เพื่อกำหนดหัวข้อ โครงสร้าง
และลักษณะของแบบสอบถาม

3.2 สร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหา ตามหัวข้อ โครงสร้าง
ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา เจตคติต่อการนิเทศการศึกษา และการ
ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้นโดย
ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาในเรื่องความถูกต้อง ความครบถ้วนของคุณลักษณะ
ความหัวข้อของโครงสร้าง และความเหมาะสมของภาษาที่สื่อความหมาย ตลอดจน
ลักษณะการตอบให้สอดคล้องกับข้อความที่สร้างขึ้น

3.3 ส่งเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญทางค่านิยม
นิเทศการศึกษา จำนวน 8 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมเนื้อหา
 ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เห็นว่าโครงสร้างค่านิยมเข้าใจ
เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา และเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัย
ของ รศ.พิรุณ สุภวัชรกุล (2528) ชีววรรณ นิช่างทอง (2529) และ เรวกี บัญจะโรทัย
(2529) ผู้วิจัยจึงได้ใช้เครื่องมือที่บุคคลดังกล่าวได้ทำการวิจัยมาแล้วนั้น ใช้เป็น
เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ ส่วนแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
นิเทศการศึกษาในโรงเรียน ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 1
เพื่อให้ส่งแบบสอบถามไปให้โรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ใน
เขตการศึกษา 1 และขอให้โรงเรียนส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังสำนักงานศึกษาธิการ เขต
เขตการศึกษา 1 โดยใช้บริการทางไปรษณีย์ หากโรงเรียนไม่ส่งคืนไม่ทันตามเวลาที่
กำหนด ผู้วิจัยจะติดตามเก็บคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์และความเชื่อถือได้แล้ว วิเคราะห์
ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จ SPSS (Statistical
Package for the Social Sciences) จำนวนค่าสถิติ ดังนี้

5.1 ข้อมูลตอนที่ 1 ของแบบสอบถามทั้งสองฉบับ คือ แบบสอบถาม
สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency)
และการร้อยละ (Percentage)

5.2 ข้อมูลตอนที่ 2 แบบสอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ-
การศึกษา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเจตคติต่อการนิเทศการศึกษา และตอนที่ 4 แบบสอบถาม
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนของแบบสอบถามฉบับที่ 1
และตอนที่ 2 ของแบบสอบถาม ฉบับที่ 2 วิเคราะห์หาค่ามัธยเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย
(Mean) และค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบ
ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและ
คะแนนระดับเจตคติต่อการนิเทศการศึกษาของคณะผู้ดำเนินงานนิเทศศึกษารายใน
โรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวด
วิเคราะห์โดยใช้ F - test

5.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบ เพียร์สัน

(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ในด้านต่าง ๆ
ดังนี้

5.3.1 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจ
เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน กับการ
ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นรายชั้น ทั้ง 5 ชั้น ในทัศนะ
ของคณะผู้นิเทศเอง และในทัศนะของครูผู้รับการนิเทศ

5.3.2 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการ
นิเทศการศึกษา ของคณะผู้ดำเนินงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน กับการปฏิบัติงาน
นิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นรายชั้น ทั้ง 5 ชั้น ในทัศนะของ
คณะผู้นิเทศเองและในทัศนะของครูผู้รับการนิเทศ

6. ลำดับชั้นในการเสนอข้อมูล

การเขียนรายงานการวิจัย และเสนอผลการวิจัย ลำดับการเสนอผล
การวิจัยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำประกอบด้วย ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา
วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมุติฐานในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์
ของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ วิธีการดำเนินการวิจัย และการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล เสนอวัตถุประสงค์
ประสงค์ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้าง
แบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

ส่วนสุดท้ายเป็นบรรณานุกรมและภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย